

Autorské právo a práva
související, kolektivní
správa práv, díla
zaměstnanecká
a kolektivní

JUDr. Zuzana Vylegalová

Pojem kolektivní správy

- Kolektivní správou rozumíme **zastupování většího počtu osob, jimž přísluší** nebo které **jsou oprávněny vykonávat autorské právo** nebo právo související s právem autorským, k jejich společnému prospěchu. Podstatné je, že zastupování směřuje ke společnému prospěchu všech zastupovaných.
- Znakem kolektivní správy:
 - zastupován je větší počet osob
 - všechny zastupované osoby jsou zastupovány jako kolektiv a při zastupování se přihlíží ke společným zájmům všech zastupovaných osob jako kolektivu.

Kolektivní správa se tradičně uplatňuje zejména u těch práv, jejichž individuální výkon jednotlivými autory, resp. jinými nositeli práva by byl neefektivní, ne-li přímo nemožný vzhledem k vysoké četnosti užití práv různými uživateli. Jedná se typicky o **práva na sdělování díla veřejnosti** (zejména veřejné nedivadelní provozování díla, tj. např. šíření díla rozhlasem nebo televizí), **právo na rozmnožování díla zejména prostřednictvím zvukových nebo obrazových záznamů**, tj. zhotovování a prodej rozmnoženin díla, tzv. právo na slušné vypořádání (droit de suite) autorů výtvarných děl a právo.

Právní úprava

- V platném českém právu je kolektivní správa autorských práv upravena zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, a to v hlavě IV jeho části I., §§ 95 až 104.
- Kolektivní správu může vykonávat jen ten, kdo **získal příslušné oprávnění k výkonu kolektivní správy.**
- Takové oprávnění může získat pouze právnická osoba, která má sídlo v České republice a která přímo či nepřímo sdružuje nositele práv, které při kolektivní správě zastupuje.

Kolektivní správci

Příklady kolektivních správců práv na území České republiky:

- DILIA – Divadelní, Literární a Audiovizuální agentura
- OSA – Ochranný Svaz Autorský pro práva k dílům hudebním
- INTERGRAM – Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů
- OOA-S – Ochranná Organizace Autorská – Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl
- GESTOR – Ochranný svaz autorský

Další subjekty působící v oblasti ochrany práv k duševnímu vlastnictví

- Mezinárodní federace fonografického průmyslu (IFPI ČR), Národní skupina České republiky (ČNS IFPI)
- Česká protipirátská unie (ČPU); dříve Unie videodistributorů
- Asociace provozovatelů kopírovacích služeb (APKS)

Kolektivní správa práv

- Kolektivní správa je činnost vykonávaná soustavně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost, avšak není podnikáním, tedy není to činnost vykonávaná za účelem dosažení zisku. Nejedná se ani o živnost.
- Kolektivní správu kolektivní správce musí vykonávat jako hlavní předmět činnosti.
- Zastupováním při výkonu jím kolektivně spravovaných práv může kolektivní správce pověřit jinou osobu jen v zákonem taxativně vymezených případech.
- Je tomu tak tehdy, jde-li o zahraniční osobu, která podle práva jiného státu oprávněně vykonává na území takového státu kolektivní správu pro táž práva, a pokud jde o dílo, i pro týž druh díla, jde-li o výkon kolektivní správy v takovém státě nebo je-li pověřenou osobou (jiný) tuzemský kolektivní správce, který je rovněž oprávněn k výkonu kolektivní správy, sleduje-li se tím účelný výkon kolektivní správy
- Smlouvy o takovém pověření vyžadují ke své platnosti písemnou formu.

Zaměstnanecké dílo

- Je dílo, které autor vytvořil ke splnění povinností vyplývajících z pracovněprávního či služebního vztahu k zaměstnavateli
- Majetková práva vykonává zaměstnavatel, svým jménem a na svůj účet
- Je oprávněn dílo bez dalšího jakýmkoliv způsobem užit.
- Autorský princip však není prolomen, autorem je i nadále fyzická osoba, která dílo vytvoří. Výnosy z užití však náleží zaměstnavateli.

Zaměstnanecké dílo

- Podstatné je, zda vytváření autorských děl obecně, ale častěji určitého specifického druhu, je součástí pracovní náplně zaměstnance (buď přímo v pracovní smlouvě či v příloze k pracovní smlouvě apod.
- Pokud není, pak jakékoli dílo vytvořené zaměstnancem bude běžné autorské dílo, k němuž si autor vykonává práva sám, a kdokoli, včetně jeho zaměstnavatele, je bude chtít užít, bude muset s autorem uzavřít licenční smlouvu (nepůjde-li o některý z případů, kdy lze dílo užít i bez souhlasu autora.)
- Není-li sjednáno jinak, zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autorova majetková práva k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního či služebního vztahu k zaměstnavateli nebo z pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem (zaměstnanecké dílo).

Zaměstnanecké dílo

- Zaměstnavatel může právo výkonu podle tohoto odstavce postoupit třetí osobě pouze se svolením autora, ledaže se tak děje při prodeji podniku nebo jeho části.
- Smrtí (FO) nebo zánikem (PO) zaměstnavatele, který byl oprávněn vykonávat majetková práva k zaměstnaneckému dílu a který nemá právního nástupce, nabývá oprávnění k výkonu těchto práv autor.
- Nevykonává-li zaměstnavatel majetková práva k zaměstnaneckému dílu vůbec nebo je vykonává nedostatečně, má autor právo požadovat, aby mu zaměstnavatel za obvyklých podmínek udělil licenci, ledaže existuje na straně zaměstnavatele závažný důvod k jejímu odmítnutí.

Zaměstnanecké dílo

- Vykonává-li zaměstnavatel majetková práva k zaměstnaneckému dílu, má se za to, že autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem, ledaže je sjednáno jinak.
- Není-li sjednáno jinak, má se za to, že autor udělil zaměstnavateli svolení k dokončení svého nehotového zaměstnaneckého díla pro případ, že bude přes výzvu k dodatečnému plnění v prodlení s vytvořením zaměstnaneckého díla, anebo zanikne-li jeho závazek dokončit takové dílo smrtí nebo pro nemožnost plnění.

• • •

- Není-li sjednáno jinak, má autor zaměstnaneckého díla vůči zaměstnavateli právo na přiměřenou dodatečnou odměnu, jestliže se mzda nebo jiná odměna vyplacená autorovi zaměstnavatelem dostane do zjevného nepoměru k zisku z využití práv k zaměstnaneckému dílu a významu takového díla pro dosažení takového zisku
- Počítačové programy a databáze, jakož i kartografická díla, která nejsou kolektivními díly, se považují za zaměstnanecká díla i tehdy, byla-li vytvořena na objednávku; objednatel se v takovém případě považuje za zaměstnavatele.

Zaměstnanecké dílo

- Zanikne-li pracovněprávní vztah z důvodu zániku zaměstnavatele (bez právního nástupce), vrací se práva zpět k autorovi a ten si je nadále vykonává sám.
- Zanikne-li pracovněprávní vztah, ať už dohodou, výpovědí či smrtí zaměstnance, vykonává práva k dílu i nadále zaměstnavatel.

Kolektivní dílo

- Kolektivním dílem je dílo, na jehož tvorbě se podílí více autorů, které je vytvářeno z podnětu a pod vedením fyzické nebo právnické osoby a uváděno na veřejnost pod jejím jménem, přičemž příspěvky zahrnuté do takového díla nejsou schopny samostatného užití
- Kolektivní díla se považují za zaměstnanecká díla i tehdy, byla-li vytvořena na objednávku; objednatel se v takovém případě považuje za zaměstnavatele.
- Dílo audiovizuální a díla audiovizuálně užitá nejsou dílem kolektivním.

Školní dílo

- Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla.
- Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez závažného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu.
- Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

Školní dílo

- Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla.

Dílo vytvořené na objednávku a soutěžní dílo

- Je-li dílo autorem vytvořené na základě smlouvy o dílo (dílo vytvořené na objednávku), platí, že autor poskytl licenci k účelu vyplývajícímu ze smlouvy, není-li stanoveno jinak.
- K užití díla nad rámec takového účelu je objednatel oprávněn pouze na základě licenční smlouvy, nevyplývá-li z tohoto zákona jinak.
- Není-li sjednáno jinak, autor může dílo vytvořené na objednávku užít a poskytnout licenci jinému, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy objednatele.
- Shora uvedené platí obdobně pro dílo vytvořené autorem jako soutěžícím ve veřejné soutěži (soutěžní dílo).

Dílo audiovizuální

- Audiovizuálním dílem je dílo vytvořené uspořádáním děl audiovizuálně užitých, ať již zpracovaných, či nezpracovaných, které sestává z řady zaznamenaných spolu souvisejících obrazů, vyvolávajících dojem pohybu, ať již doprovázených zvukem, či nikoli, vnímatelných zrakem, a jsou-li doprovázeny zvukem, vnímatelných i sluchem.
- Zpracovat dílo a zařadit je do díla audiovizuálního lze jen se svolením autora.
- Příklad: Komerční a reklamní filmy včetně tzv. filmů o filmu (AD), Dokumentární filmy (DO), Výukové filmy (ED), Celovečerní filmy (FF), Záznamy živých událostí (politických, volebních aj.) (LV), Multimédia (audiovizuální díla s interaktivními komponentami) (MM), Zprávy (audiovizuální produkce zpravodajského, publicistického aj. charakteru) (NE), Záznamy provedení uměleckých děl (oper, koncertů, varietních představení apod.) (PF), Dramatická a komediální seriálová audiovizuální díla, zejména televizní seriály aj. (SE)